

HỢP TÁC Y TẾ VIỆT NAM – THỤY ĐIỂN

Hợp phần phát triển hệ thống và chính sách y tế

Hướng tới tiêu chuẩn nghiên cứu quốc tế

**ĐÁNH GIÁ NGHIÊN CỨU ĐỊNH HƯỚNG CHÍNH SÁCH
TIẾN HÀNH TRONG KHUÔN KHỔ HỢP PHẦN
CHÍNH SÁCH Y TẾ**

Nhóm đánh giá

BS. TS. Trần Tuấn

Trung tâm Nghiên cứu và Đào tạo Phát triển Cộng đồng (RTCCD)

PGS. TS Phạm Bích San

Trung tâm Nghiên cứu Thị trường và Phát triển (MDRC)

Hà Nội, 9/2005

Các từ viết tắt

AOP	Đề cương triển khai hoạt động; hoặc đề cương cung cấp dịch vụ tư vấn (<i>Activity Operation Proposal</i>)
DPF	Vụ Kế hoạch và Tài chính (<i>Department of Planning and Finance</i>)
DST	Vụ Khoa học và Đào tạo (<i>Department of Science and Training</i>)
HPC	Thành phần chính sách y tế (<i>Health Policy Component</i>)
HPSD	Hợp phần phát triển hệ thống và chính sách y tế, thuộc Hợp tác y tế Việt Nam - Thụy Điển (<i>Health Policy and Systems Development</i>)
HPU	Đơn vị Chính sách Y tế (<i>Health Policy Unit</i>)
HSPI	Viện Chiến lược và Chính sách Y tế, Bộ Y tế (<i>Health Strategy and Policy Institute</i>)
LTA	Chuyên gia y tế dài hạn (tại VSHC/HPSD) (<i>Long-term Advisor</i>)
MOH	Bộ Y tế (<i>Ministry of Health</i>)
NGOs	Tổ chức phi chính phủ (<i>Non-governmental Organizations</i>)
PMCU	Ban Điều phối và Quản lý chương trình (<i>Program Management and Coordination Unit</i>)
ToR	Điều khoản giao việc (<i>Terms of Reference</i>)
VSHCP	Chương trình Hợp tác y tế Việt Nam - Thụy Điển (<i>Vietnam-Sweden Health Cooperation Programme</i>)

Mục lục

Các từ viết tắt.....	1
Mục lục	2
Tóm tắt.....	3
1 Tổng quan.....	5
2 Mục tiêu đánh giá.....	6
3 Cách tiến hành đánh giá	7
3.1 Khung lý thuyết đánh giá sử dụng trong nghiên cứu	7
3.1.1 Nghiên cứu chính sách y tế.....	7
3.1.2 Các khung lý thuyết sử dụng trong thiết kế đánh giá	7
3.2 Phương pháp đánh giá.....	7
3.2.1 Nghiên cứu tài liệu	7
3.2.2 Phỏng vấn sâu và thảo luận nhóm.....	8
4 Kết quả và bàn luận	9
4.1 Tiến độ hoàn thành các nghiên cứu.....	9
4.2 Tính thích hợp của các nghiên cứu	10
4.3 Chất lượng nghiên cứu.....	10
4.3.1 Chất lượng của các đề cương nghiên cứu.....	10
4.3.2 Chất lượng của báo cáo nghiên cứu	12
4.4 HPU và việc đảm bảo chất lượng của các nghiên cứu chính sách.....	14
4.4.1 Lựa chọn chủ đề nghiên cứu và xây dựng đề cương nghiên cứu.....	15
4.4.2 Quá trình lựa chọn đối tượng tiến hành nghiên cứu và phát triển đề cương nghiên cứu ..	16
4.4.3 Giám sát và hỗ trợ kỹ thuật trong giai đoạn tiến hành nghiên cứu và viết báo cáo	17
4.4.4 Chuyên gia dài hạn tại HPU và chất lượng của nghiên cứu chính sách y tế	18
4.4.5 Nghiên cứu chậm hoàn thành hơn kế hoạch để ra.....	20
4.5 Làm thế nào có được Đơn vị Chính sách y tế với đầu ra là các nghiên cứu chính sách y tế tốt?21	
5 Tài liệu tham khảo.....	25

Mục lục bảng

Bảng 1: Các nghiên cứu thuộc hợp phần nghiên cứu chính sách 11/2002 - 2006.....	9
---	---

Các phụ lục

Phụ lục 1 – Điều khoản hợp đồng	26
Phụ lục 2 – Khung lý thuyết nghiên cứu.....	29
Phụ lục 3 – Các công cụ được sử dụng trong nghiên cứu tài liệu	33
Phụ lục 4 – Danh sách người được phỏng vấn và những câu hỏi chính được sử dụng trong phỏng vấn sâu và thảo luận nhóm	38

TÓM TẮT

Đánh giá này được tiến hành bởi một nhóm nghiên cứu độc lập đến từ các tổ chức phi chính phủ trong nước gồm: *Trung tâm Nghiên cứu và Đào tạo Phát triển Cộng Đồng (RTCCD)*, một tổ chức có nhiều kinh nghiệm trong nghiên cứu hệ thống y tế và các vấn đề phát triển cộng đồng, và *Trung tâm Nghiên cứu Thị trường & Phát triển (MDRC)*. Đây là lần đầu tiên các nghiên cứu chính sách y tế được xem xét và đánh giá bởi những chuyên gia trong nước, không có sự hỗ trợ từ các cơ quan nhà nước hay các trung tâm nghiên cứu nước ngoài. Mục tiêu của bản đánh giá là xem xét chất lượng của các nghiên cứu chính sách y tế tiến hành trong khuôn khổ chương trình hợp tác y tế Việt Nam - Thụy Điển, chỉ ra những khu vực cần được cải thiện nhằm đưa *Đơn vị Chính sách Y tế (HPU)* trở thành đầu tàu trong việc triển khai và thúc đẩy nghiên cứu chính sách trong Bộ Y tế.

Có 14 đề cương nghiên cứu và 2 báo cáo hoàn chỉnh đã được nhóm đánh giá xem xét dựa vào khung lý thuyết sử dụng cho việc đánh giá các nghiên cứu chính sách. Thêm vào đó, những kết luận về chất lượng các nghiên cứu và năng lực của HPU trong việc tiến hành hay thúc đẩy các nghiên cứu chính sách là dựa trên thông tin thu được từ 8 cuộc phỏng vấn sâu và 1 thảo luận nhóm với một số các nhà nghiên cứu, lãnh đạo và nhân viên của đơn vị HPU, bao gồm cả một chuyên gia dài hạn làm việc tại HPU.

Phát hiện chính từ nghiên cứu này là tất cả các nghiên cứu được lên kế hoạch bởi HPU đều gắn liền với định hướng phát triển chính sách y tế hiện nay của Việt Nam. Những nghiên cứu này đang được tiến hành bởi HPU, các Vụ trực thuộc Bộ Y tế hoặc các đơn vị liên quan trong khung thời gian và kinh phí quy định bởi hợp tác y tế Việt Nam - Thụy Điển về *phát triển hệ thống và chính sách y tế*. Chất lượng của những nghiên cứu này sẽ được cải thiện đáng kể nếu:

- Mỗi nghiên cứu mà HPU lên kế hoạch được chia thành vài nghiên cứu thành phần cụ thể, với *Điều khoản giao việc (TOR)* riêng cho mỗi nghiên cứu thành phần đó.
- HPU đưa ra những *tiêu chuẩn cần thiết cho một đề cương nghiên cứu tốt*.
- Việc phát triển một đề cương nghiên cứu đầy đủ cần được xem là điều kiện cần có trước khi kí hợp đồng với nghiên cứu viên.
- Việc đánh giá của HPU đối với một đề cương nghiên cứu hoặc một báo cáo nghiên cứu cần áp dụng theo chuẩn quốc tế.
- Cần tận dụng hiệu quả các nhận xét của chuyên gia dài hạn ngay từ giai đoạn thiết kế nghiên cứu.

Nhóm đánh giá cũng nhận thấy rằng HPU là một đơn vị nhiều tiềm năng cho các nghiên cứu chính sách y tế của Bộ Y tế (thể hiện qua sự gắn nối trực tiếp giữa HPU với các nhà hoạch định chính sách và lãnh đạo Bộ Y tế, điều này sẽ tạo ra quyết tâm đối với các nhà nghiên cứu khi họ biết rằng kết quả nghiên cứu của họ có thể đến được nơi cần chúng; HPU có môi trường tiếp xúc hàng ngày với các chuyên gia quốc tế có nhiều kinh nghiệm trong lĩnh vực nghiên cứu chính sách; có hệ thống thư viện với nhiều tài liệu tham khảo về phương pháp nghiên cứu liên quan tới chính sách y tế; và nguồn nhân lực nghiên cứu trưởng thành của HPU do có nhiều cơ hội tham gia các hoạt động như nghiên cứu, đào tạo, hội thảo, và tập huấn ở nước ngoài). Tuy nhiên, việc chất lượng của các nghiên cứu chính sách thực hiện chưa đạt như mong đợi có thể được giải thích như sau:

- HPU thiếu nguồn nhân lực có kinh nghiệm trong việc tiến hành và đánh giá các nghiên cứu định hướng chính sách.
- HPU làm vào tình trạng quá tải do nhu cầu đưa ra các chính sách mới đang là một vấn đề cấp thiết và quá lớn.
- Hệ thống quản lý tập trung nhiều vào việc quản lý số lượng các hoạt động theo một kế hoạch tài chính có sẵn hơn là quản lý chất lượng của các hoạt động tiến hành.

Để nâng cao chất lượng của những nghiên cứu do HPU quản lý, chúng tôi khuyến cáo rằng một công cụ đánh giá chuẩn cần phải đưa vào hệ thống quản lý chất lượng nghiên cứu. Để làm được điều này, các thay đổi sau là cần thiết:

- *Thay đổi cách nhìn nhận về quản lý đối với loại hình nghiên cứu:* Quản lý áp dụng đối với nghiên cứu khoa học là để có được những khuyến cáo về sự phát triển chính sách y tế tại Việt Nam dựa trên bằng chứng khoa học, hơn là quản lý để có được một số lượng các nghiên cứu được hoàn thành trong phạm vi tài chính đưa ra bởi VSHC/HPSD.
- *Đưa vào áp dụng bộ công cụ đánh giá chuẩn dành cho đề cương nghiên cứu chính sách y tế,* cụ thể cho từng loại số liệu thu thập (như định tính, định lượng, thu thập số liệu từ tài liệu có sẵn, và các thiết kế nghiên cứu hỗn hợp)
- *Phát triển tài liệu hướng dẫn cách viết một báo cáo nghiên cứu và phương pháp tiến hành đánh giá các nghiên cứu chính sách,* cần nhấn mạnh vào cách đưa ra các kết luận và khuyến nghị nhằm tác động tới các nhà hoạch định chính sách.
- *Nâng cao cơ sở hạ tầng của HPU* (gồm nguồn nhân lực, quản lý thông tin, và môi trường làm việc) nhằm tạo ra môi trường tốt cho những thay đổi trên.

Nhóm đánh giá cũng thảo luận về tương lai của HPU với chức năng tiến hành hoặc thúc đẩy các nghiên cứu chính sách sẽ phụ thuộc rất nhiều vào tiến trình thực hiện cải cách hành chính tại Bộ Y tế và việc liệu SIDA và Bộ Y tế có nhất trí sử dụng cách tiếp cận Hỗ trợ theo mục tiêu Ngành (sector wide approach) trong thực hiện hợp tác phát triển y tế Việt Nam - Thụy Điển những năm tới.

Cuối cùng nhóm nghiên cứu cũng đưa ra, về tổng quan, nhu cầu nâng cao khả năng của Bộ Y tế và các đơn vị liên quan về phát triển chính sách y tế là rất cần thiết. Nghiên cứu chính sách y tế đóng vai trò đầu tàu trong việc tạo ra các chính sách và chiến lược y tế mới. Do đó, đảm bảo chất lượng các nghiên cứu chính sách theo chuẩn quốc tế phải được xác định là một ưu tiên trong quá trình phát triển chính sách y tế ở Việt Nam. Bằng việc thiết lập đơn vị chính sách y tế trong khuôn khổ hợp tác y tế Việt Nam - Thụy Điển, hơn một thập kỷ qua, đã có rất nhiều tiến bộ đạt được trong triển khai nghiên cứu chính sách y tế và nâng cao chất lượng của các nghiên cứu chính sách y tế được thực hiện, tuy nhiên vẫn còn đó rất nhiều việc cần được giải quyết. Trong quá trình này, chương trình cải cách hành chính đóng một vai trò quan trọng trong kiện toàn hạ tầng cơ sở và bộ máy quản lý của Bộ Y tế để có thể tối đa hoá lợi ích đem lại từ hỗ trợ của Sida trong những năm vừa qua cho thành phần phát triển các nghiên cứu chính sách y tế ở Việt Nam.